

Ljerka DULIBIĆ – Iva PASINI TRŽEC, **Strossmayerova Zbirka starih majstora**, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2018., 447 str.

U izdanju Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u 2018. godini tiskana je knjiga *Strossmayerova Zbirka starih majstora* u kojoj su autorice Ljerka Dulibić i Iva Pasini Tržec istražile okolnosti nabave i provenijencije slika te ostalih umjetnina iz Zbirke starih majstora biskupa Josipa Jurja Strossmayera. Knjiga je rezultat višegodišnjeg kontinuiranog istraživanja, a posebice je vrijedna jer rekonstruira proces formiranja zbirke i stvaranja Strossmayerove galerije starih majstora Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, a da je pritom minuciozno istražena svaka pojedina umjetnina. Već konzultirana građa potvrđuje navedeno. Naime, autorice su istražile brojne muzejske, arhivske, bibliotečne i znanstveno-istraživačke institucije kako u tuzemstvu tako i u inozemstvu (Rim, München, Firenca, Venecija, Oxford, Pariz). Kao vrijednost ovdje prikazane knjige ističemo također da su autorice pronašle i identificirale dosad nepoznate oznake na pojedinim umjetninama poput grbova, monograma i tome sličnog, a koje su dragocjen izvor pri rekonstrukciji povijesti umjetnina.

Knjiga se sastoji od poglavlja raspoređenih prema posrednicima koji su biskupu Josipu Jurju Strossmayeru pomagali u nabavi umjetnina i prema mjestu same nabave. Prvo poglavlje »Nabave Nikole Voršaka, u Rimu od 1865. do 1868. godine« (15-46) bavi se najbližim biskupovim suradnikom u nabavi umjetnina u Rimu, kanonikom rimskoga Zavoda sv. Jeronima Nikolom Voršakom, koji je za biskupovu zbirku pribavio najveći broj umjetnina s područja Italije, ne samo iz Rima. Riječ je o čak 118 umjetnina. U poglavlju »Nabave Ivana (Giovannija) Simonettija u Veneciji« (47-62) doznajemo više o posredniku u nabavi, riječkom slikaru i restauratoru Simonettiju, koji je pribavio 27 slika.

Potom autorice razmatraju biskupovu darovnicu Akademiji iz 1868. godine: »Strossmayerova *Darovnica* Akademiji 1868. godine« (63-90), koja sadrži i popis umjetnina i nabavu jedanaest umjetnina na dražbi iz ostavštine zagrebačkog nadbiskupa Jurja Haulika održanoj u srpnju 1869. godine: »Dražba iz ostavštine kardinala Jurja Haulika 1869. godine« (91-100).

O provenijenciji umjetnina iz Beča nalazimo podatke u poglavlju »Suradnja sa slikarima-restauratorima u Beču« (101-108), dok o onima iz njemačkog tržišta doznajemo u poglavlju »Nabave u Kölnu« (109-120), koje su u najvećoj mjeri nabavljane preko aukcijske kuće Heberle i Lempertz iz Kölna. Strossmayer je nabavljao umjetnine i iz Bosne, o čemu više možemo pročitati u poglavlju »Umjetnine iz Bosne« (121-134). Iz franjevačkih je samostana u Bosni (Kraljevoj Sutjesci, Fojnici, Kreševu) pribavio pretežno liturgijsko ruho, koje je restaurirano u Rimu, »Restauriranje liturgijskog ruha u Rimu« (135-140).

Posebice je izdvojen dio zbirke koji se odnosi na sitnoslikarstvo u poglavlju »Djela sitnoslikarstva u Strossmayerovoj zbirci« (141-154).

O napredovanju Nikole Voršaka u trgovanju umjetninama i njegovih veza na tržištu svjedoči nabava iz Milana 1872. godine, o čemu više doznajemo u poglavlju »Nabave Nikole Voršaka u Milanu 1872. godine« (155-164).

Strossmayer je držao najvećom dragocjenošću svoje zbirke sliku fra Angelica, a to nije popustio istaknuti u govoru prilikom otvaranja Zbirke starih majstora, stoga su autorice posebnu pažnju posvetile upravo nabavi te slike, »Nabava fra Angelicove slike« (165-180).

O umjetninama provenijencijom iz Firence više saznajemo u poglavlju »Nabave u Firenci« (181-194), dok nadalje o posredničkoj djelatnosti Nikole Voršaka od 1868. do njegove smrti doznajemo u poglavlju »Nabave Nikole Voršaka od 1868. do 1880. godine« (195-230).

Uz Voršaka i Simonettija važan posrednik u nabavi umjetnina bio je novinar i publicist Imbre Ignjat Tkalac. Premda je zaslužan za nabavu svega pet slika (do danas utvrđenih), njegova je uloga iznimno važna jer je bio posrednik između biskupa i eminentnih trgovaca umjetninama i antikvara, »Nabave Imbre Ignjatijevića Tkalca« (231-264).

Pri oblikovanju zbirke i otvaranju za javnost Strossmayerove galerije autorice analiziraju ulogu prvog kustosa i ravnatelja Galerije Izidora Kršnjavog, »Izidor Kršnjavi, prvi kustos Strossmayerove galerije« (265-300).

U posljednjem poglavlju »Posljednje nabave za Strossmayerovu zbirku« (301-318) autorice raščlanjuju tzv. Cepelićev popis umjetnina nastao prilikom slanja umjetnina iz Đakova u Zagreb, a sastavio ga je 1883. godine biskupov tajnik Mihovil Cepelić. Također, utvrđuju koja je djela biskup nabavio nakon otvaranja Galerije.

Na kraju knjige nalazimo uz »Zaključna razmatranja« (319-323) poglavlja: »Slikovne priloge« (325-380) te »Popis i kazalo slika« (381-398), što uvelike pridonosi kvaliteti knjige i lakšem praćenju sadržaja, uz uobičajen znanstveni aparat: »Literatura« (399-424), »Popis kratica« (424) i »Kazalo osoba« (435-447) te sadržaj na engleskom jeziku »Summary« (425-434).

Možemo zaključiti kako je ovdje prikazana knjiga vrijedan doprinos povijesti umjetničkog stvaralaštva kroz nove znanstvene spoznaje o pojedinim umjetninama Strossmayerove zbirke različite provenijencije, te kroz doprinos boljem poznavanju tržišta umjetnina u 19. stoljeću, ali i nacionalnoj povijesti kroz detaljno istraživanje nastanka same zbirke. Držimo kako će interdisciplinarni pristup autorica rezultirati interesom različitih skupina istraživača za ovu knjigu.

Ana Biočić